

Mišel Buvač¹
Univerzitet u Banjoj Luci
Fakultet političkih nauka

UDK 316.32
DOI: 10.7251/RAD1920219B
Stručni rad

GLOBALIZACIJA – NASTANAK, DEFINISANJE, TRENDOVI I RAZLIČITA SHVATANJA

Kada je riječ o globalizaciji postavljaju se neka pitanja. Gdje istorijski smjestiti globalizaciju? Kada je globalizacija prvi put postala sastavni dio društvenih odnosa? Kako se globalizacija širila u vremenu? Koliko dugo će globalizacija igrati ulogu u budućem društvu? Globalizacija se pojavila u mnoštvu oblasti, a prva globalizacija desila se vrlo, vrlo davno – u praskozorju ljudske praistorije i odvijala se vrlo dugo. Ako je tačna teza da se ljudska vrsta prvo pojavila na jednom mjestu, to jest samo u jednom regionu (Africi) i da se onda u talasima migracija raširila na još pet kontinenata, onda prvu globalizaciju u istoriji ljudskog roda predstavljaju upravo te migracije. Naredno širenje globalizacije desilo se pojavom Kolumba koji je povezo Stari i Novi svijet. Prije njega, globalizacija je povezivala Afriku, Aziju i Evropu karavanama koje su probijale put kroz pustinje, te brodovima koji su plovili Indijskim okeanom. Prva globalizacija, dakle, bila je demografska (ta drevna globalizacija bila je nepotpuna a, suštinski, radilo se prije svega o neuspješnim pretečama moderne globalizacije). Nakon toga globalizacija se određuje i povezuje sa određenim događajima, novim tehnologijama ili idejama. Globalizacije u svim ostalim oblastima relativno su novijeg datuma. Dva su pitanja posebno značajna za istoriju globalizacije. Prva dilema je: da li je globalizacija stara ili nova pojava. Druga dilema je: da li je ona ciklični ili kontinuirani fenomen. Neki tvrde da u globalizaciji ne postoji ništa novo. Drugi pak vide razlike između ranije i aktuelne globalizacije.

Ključne riječi: globalizacija, novi svjetski poredak, mekdonaldizacija, mondijalizacija, amerikanizacija.

---

¹ miselbuvac@gmail.com

Nastanak globalizacije

Tokom kasnih 80-ih godina XX vijeka novi termin je ušao u popularne rasprave, a to je globalizacija. Umjesto razjašnjavajućih tema u vezi sa svjetskim razvojem, nejasna riječ je doprinijela konfuziji i nesporazumima. Uprkos činjenici da o globalizaciji postoje brojne monografske studije i gotovo nepregledna literatura sa preko 200 000 internet stranica koje se bave pitanjem globalizacije, ova tema je više poznata nego saznata. Otuda se autentična rasprava o globalizaciji ne može svesti na izlaganje jednog autora, ma kako ono izgledalo uvjerljivo. Nužan je pluralitet gledišta o procesima globalizacije, koji su upleteni sa procesima modernizacije, tranzicije i preraspodjele svjetske moći u klupko takozvanih megaprocesa i naddeterminanti svjetsko-istorijskih tokova.

Pronalaženje odgovora na veoma jednostavna pitanja o procesu globalizacije ispostavlja se kao veoma složen zadatak, poput pitanja – kada proces globalizacije počinje? Hronologija događaja koji obilježavaju nastanak procesa globalizacije zavisi od toga kako se razumije sam proces globalizacije. Dok je za neke to proces čiji se početni obrasci mogu prepoznati još u dalekoj prošlosti, za neke je to fenomen koji se prije svega odnosi na savremeno doba, odnosno na osamdesete godine XX vijeka, kada je pojam ušao u široku upotrebu.

Oni koji globalizaciju smatraju fenomenom koji počinje još u doba najstarijih civilizacija, govore o takozvanoj arhaičnoj globalizaciji tokom koje su ljudi iz određenih dijelova svijeta ostvarivali kontakte sa udaljenim područjima radi trgovine, robova, ratova i drugim povodima (Petkovska, 2017). Na ovome tragu autori poput Džona Ralstona Sola [John Ralston Saul] smatraju da se „globalizacija naizgled pojavila niotkuda 70-ih godina XX vijeka, potpuno razvijena, zaogrnutu aurom inkluzivnosti“ (2011, str. 9). Približan stav ima i Entoni Gidens [Anthony Giddens], koji smatra da globalizacija započinje sa padom sovjetskog komunizma 1989. godine. On uporno pokušava da za globalizaciju dokaže kako je ona „današnja društvena promjena“ i to argumentuje na sljedeći način:

„Pogledajte dobro svo bogatstvo roba ponuđenih na prodaju kad sljedeći put stupite u prodavnicu ili supermarket. Raznovrsnost i dostupnost proizvoda svakome ko ima novca da ih kupi, što mi na Zapadu smatramo kao sasvim prirodno, zavisi od beskrajno složenih ekonomskih veza koje se prostiru preko čitavog svijeta [...] procesi globalizacije donose mnoge koristi stanovnicima i industrijalizovanim zemljama, na primjer, u vidu beskrajne raznovrsnosti roba i artikala ishrane“ (1998, str. 58–59).

Etimološki, termin globalizacija po Dušanu Karapandžiću je latinskog porijekla, od riječi globus – lopta, kugla, grudva, gomila, rulja, društvo, banda, klika (1929, str. 227). Oksfordski latinski rječnik iz 1968. godine za glagol globo – are, navodi: formirati loptu, grupisati se zajedno. U rječnicima engleskog jezika termin globalization ukazuje na orijentaciju preduzeća ka poslovanju na svjetskom tržištu (Oxford Dictionary, 1993, p. 345).

Karl Marks [Karl Marx] početak globalizacije vezuje za društveno-ekonomsku fazu kapitalizma i buržoaziju kao nosioca. On kaže:

„potreba za sve raširenijim tržištima gdje će prodavati svoje proizvode goni buržoaziju preko cijele Zemljine kugle. Svuda ona mora da se ugnijezdi, svugdje da se naseli, svugdje da uspostavi veze. Buržoazija je eksploatacijom svjetskog tržišta dala kosmopolitski karakter proizvodnji i potrošnji svih zemalja. Na veliku žalost reacionara ona je izvukla nacionalno tlo ispod nogu industrije [...] duhovni proizvodi pojedinih nacija postaju opštim dobrom. Nacionalna jednostranost i ograničenost postaju sve manje nemoguće, a iz mnogih nacionalnih i lokalnih književnosti stvara se svjetska književnost“ (1960, str. 12).

Zbignjev Bžežinski [Zbigniew Brzezinski] ukazuje na to da bi se siluete globalizacije mogle nazirati u toku posljednjih 800 godina kada je došlo do početne neodređene svijesti o prisustvu udaljenih „drugih“, prvo pomoću ekspedicija i mapiranja nekada nepoznatih područja, a potom posredstvom kolonizacije i velikih migracija (2013, str. 14).

Marsel Mos [Marcel Mauss] je potpuno u pravu kada upozorava da „svaka društvena pojava, čak i kada izgleda nova i revolucionarna, na primjer, neki pronalazak, uvijek je krcata prošlošću. Ona je plod vremenski najudaljenijih okolnosti i mnogostrukih veza u istoriji geografije“ (1982, str. 258).

Noviji pristup globalizaciji

Globalizacija je širok pojam oko koga mnogi raspravljaju i pokušavaju utvrditi da li se radi o pozitivnom ili negativnom trendu. U svojoj osnovi globalizacija je pozitivan proces koji bi trebalo da rezultira boljim i lakšim životom za sve, međutim trenutni pokazatelji govore u prilog suprotnoj tvrdnji gdje se bogati još više bogate, a siromašni postaju siromašniji.

Globalizacija je proces u kome padaju sve granice i limiti koji su stajali na putu ranijeg ujedinjenja planete. U svakom pogledu, tendencija je takva bila i ostaje, da razvojem tehnologije i komunikacija sve više ljudi ima jednaka interesovanja čime se potvrđuje definicija globalizacije prema kojoj je globalizacija ona situacija kada dostupne robe i usluge, te socijalni ili kulturni uticaji, postepeno postaju slični u cijelom svijetu.

Globalizacija predstavlja zakonit društveni proces, „univerzalno i trajno stremljene čovječanstva“ (Pečujlić, 2002, str. 16) i na jednom od stepena razvoja tog procesa nastaju nacija i nacionalna država, pa potom i supranacionalne tvorevine kao što je EU. Osnovni preduslovi udruživanja ljudi tokom ljudske istorije bili su:

- Da ljudi znaju jedni za postojanje drugih;
- Da postoji interes na kome bi to udruživanje i povezivanje bilo zasnovano.

Prema mišljenju Vuletića (2006, str. 120), u najkraćem, mogli bismo govoriti da su se o pitanju početka globalizacije iskristalisala sljedeća stanovišta:

- Globalizacija započinje samim razvojem ljudske civilizacije;
- Globalizacija se razvija uporedo sa modernizacijom;
- Globalizacija se razvija uporedo sa širenjem kapitalizma;
- Globalizacija je novi fenomen nastao 70-ih, odnosno 80-ih godina XX vijeka;
- Globalizacija je novi fenomen nastao 90-ih godina prošlog vijeka.

Kao najčešći sinonimi pojma globalizacije spominju se pojmovi poput „mondijalizacija“, „amerikanizacija“, „mekdonaldizacija“. Otuda, globalizacija predstavlja planetarizaciju, sinonim za mondijalizaciju, za ujedinjavanje čovječanstva koje se odvija u drugoj polovini XX vijeka. Ona je zakonit društveni proces koji su ubrzali faktori koje smo naveli, dovodeći tako i do fenomena skraćivanja društvenog vremena (Pavlović, 2006, str. 40–43).

Prije nego što krenemo sa jako kratkim obrazlaganjem uspostavljanja odnosa globalizacije i mondijalizacije, kao i u određenju drugih pojmova, treba da ukažemo na različita shvatanja pojma mondijalizacije. Sam termin mondijalizacija, krajem 80-ih godina XX vijeka, ušao je u našu literaturu, od francuske riječi *le monde* – svijet. Ovdje se pravi, prije svega, pojmovna razlika između globalizacije i mondijalizacije, gdje se globalizacija smatra oblikom grupne hegemonije a mondijalizacija procesom univerzalizacije osnovnih ljudskih vrijednosti, pri čemu je prvi proces nametnut, a drugi ide odozdo (Mitrović, 2000, str. 14). Na ovakvo shvatanje bi se nadovezalo i razlikovanje pojmova „međunarodna zajednica koja se definiše kao globalni politički sistem čiji su elementi države“ od „svjetskih zajednica“ ili „svjetskog društva“ koje bi predstavljalo „globalni socijalno-ekonomski sistem“ (Marković, 2008, str. 145).

Definisanje globalizacije

Prije definisanja pojma globalizacije, treba ukazati na njenu karakterističnu multidimenzijalnost, s obzirom na to da ona pokriva sve sfere društvenog života.

Nju bismo mogli odrediti kao proces prostorne i vremenske kondenzacije, proces prevazilaženja historijski nastalih granica, kao proces kretanja kapitala i povećane dominacije finansijskih tržišta i multinacionalnih korporacija nad nacionalnim ekonomijama, proces porasta međusobnih zavisnosti i integracija različitih ekonomija, proces intenziviranja društvenih veza i prevladavanja historijski nastalih granica, te proces ujedinjavanja u jednu integralnu globalnu cjelinu.

U tekstu ćemo dati nekoliko tumačenja globalizacije autora koji su se bavili raznim dimenzijama globalizacije, pa stoga možemo zaključiti da postoji onoliko definicija globalizacije koliko postoji i autora koji su o tome pisali.

Urlieh Bek [Ulrich Beck], kao jedan od najboljih njemačkih sociologa i najcitiranijih društvenih naučnika današnjice, smatra da „globalizacija podrazumijeva proces koji ima za posljedicu to da internacionalni akteri, njihove šanse za moć orijentacije, kao i identitet mreže potkopavaju nacionalne države i njihov suverenitet i međusobno se povezuju“ (2003, str. 28).

Po Gidensovom shvatanju globalizacija kao pojava ima nekoliko dimenzija:

- Svjetsko-kapitalistička ekonomija;
- Sistem nacija – država;
- Međunarodna podjela rada;
- Svjetski vojni poredak.

On priznaje da globalizacija u puno dijelova povećava nejednakost i nepravde unutar svjetskog ekonomskog poretka, ali ne možemo iskočiti iz njenih šina, jer je ona obilježje našeg sadašnjeg života (Giddens, 1990, p. 19).

Tomas Fridmen [Thomas Friedman] shvata globalizacijski proces kao izrazito dinamičan. Globalizacija znači neporecivu integraciju tržišta nacionalnih država i tehnologija do sada neviđenog stepena i to tako da je sada pojedincima, kompanijama i državama moguće „obilaziti“ cijeli svijet, dalje, brže, dublje, jeftinije nego ikad prije i to tako da to izaziva i snažne reakcije onih koje je taj novi sistem jednostavno potisnuo i zaobišao. Globalizacija je, po njemu, određena nekim svojim tehnologijama, kompjuterizacijom, minijaturizacijom, digitalizacijom, satelitskim komunikacijama, optičkim vlaknima i internetom (2003, str. 24).

Menfred Stiger [Manfred Steger] definiše globalizaciju kao:

„multidimenzionalni skup društvenih procesa koji stvaraju, umnožavaju, proširuju i pojačavaju međuzavisnost i razmjenu širom svijeta dok istovremeno kod ljudi njeguju sve veću svijest o sve dubljim vezama između lokalnog i udaljenog. Kao najvažnije dimenzije globalizacije, ovaj autor ističe ekonomsku, političku, kulturnu, ekološku i ideološku“ (2005, str. 13).

U nastavku rada biće spomenute definicije (pored već navedenih) koje odražavaju stavove nekih od najpoznatijih teoretičara globalizacije, a zatim i neke od najrelevantnijih klasifikacija globalizacije.

Fridman objašnjava globalizaciju na sljedeći način:

„Neumoljiva integracija tržišta, država – nacija i tehnologija u do sada neviđenom stepenu, koji omogućava pojedincima, kompanijama i državama – nacijama da se protežu širom svijeta dalje, brže, dublje i jeftinije nego ikada ranije [...] širenje slobodnog tržišta kapitalizma, praktično sve do svake zemlje na svijetu“ (Friedman, 1999, p. 7–8).

Po Robertu Gilpinu [Robert Gilpin], „globalizacija je integracija svjetske ekonomije“ (2001, p. 364), a sličan opis daje i Filip MekMajkl [Philip McMichael] koji za globalizaciju kaže da je to „integracija na temelju projekta koji slijedi pravila tržišta na globalnom nivou“ (2000, p. 149).

Džan Art Šolte [Jan Aart Scholte] smatra da je globalizacija „deteritorijalizacija ili [...] rast suprateritorijalnih odnosa između naroda“ (2000, p. 46) dok, nasuprot njemu, za Džajna Nijera [Jain Neeraj] globalizacija „[...] nije ništa drugo do 'rekolonijalizacija' u novom ruhu“ (2001, pp. 6–7).

Ronald Robertson [Ronald Robertson] kaže za globalizaciju da je to „zgušnjavanje svijeta i pojačavanje svjesnosti svijeta kao cjeline [...] istinska globalna međuzavisnost i svjesnost o globalnoj cjelini u XX vijeku“ (1992, p. 8).

Malkolm Voters [Malcolm Waters] globalizaciju vidi kao „društveni proces u kome se gube geografska ograničenja na socijalna i kulturna dešavanja i u kome ljudi sve više postaju toga svjesni“ (1995, p. 3).

Za Gidensa, globalizacija:

„[...] može se definisati kao intenzifikacija široko rasprostranjenih društvenih odnosa, koji povezuju udaljena mjesta na takav način da se lokalna dešavanja oblikuju posredstvom događaja koji se dešavaju kilometrima daleko“ (Giddens, 1990a, p. 64).

Za autore poput Martina Elbroa [Martin Abrow], definicija globalizacije obuhvata:

„Istorijsku transformaciju koju čini zbir određenih formi i instanci koje [...] postaju ili su postale globalne: a) putem aktivnih širenja postupaka, vrijednosti, tehnologija i drugih ljudskih proizvoda po čitavom svijetu; b) kada globalni postupci i slično vrše rastući uticaj na živote ljudi; c) kada svijet služi kao središte ili kao premisa za oblikovanje ljudskih aktivnosti“ (1996, p. 88).

Sama globalizacija, njeno definisanje i karakter, polje su strasnih teorijskih i ideoloških sporova i sukoba rivalskih koncepcija, o čemu su pisali mnogi autori. Jedni u globalizaciji vide otjelotvorenje željene istorijske nužnosti, za druge je ona samo jedan veliki mit. Na jednoj strani su oni koji tvrde da je globalizacija objektivna i spontan planetarni proces, za druge ona je isključivo projekat² dominacije Zapada, preciznije rečeno amerikanizacije svijeta. Prema jednoj liniji argumentacije globalizacija označava kraj nacionalnih država, dok drugi tvrde da će, u sve integrisanijem svijetu, uloga nacionalnih država biti još važnija. Dok za jednu struju ona označava integraciju svijeta, za druge ona neizbježno izaziva fragmentaciju, sve dublji socijalni jaz između svjetova i sukob civilizacija (Kalušerović, 2008, str. 17).

Trendovi i različita shvatanja

Termin globalizacija, kako smo već naveli, u kasnim 80-im godinama prošlog vijeka veoma rijetko se koristio, kako u akademskoj literaturi tako i u svakodnevnom govoru, a danas je postao ključna tema u razmatranjima savremenih ekonomskih, političkih i kulturnih dešavanja. Globalizacija je i među najneupućenijima prestala biti fenomen koji se dešava negdje „vani“ i nekome drugom. To je zapravo proces koji se odvija upravo „ovdje“ i koji snažno utiče na intimni i lični aspekt života svakog od nas.

Postoje dobri, objektivni razlozi da se vjeruje da živimo u ključnom periodu istorijske tranzicije. Više od svega, promjene koje nam se događaju nisu vezane ni za jednu specifičnu tačku planete, ali pogađaju svaku njenu tačku. Živimo, dakle, u svijetu velikih promjena, promjena koje utiču na gotovo sve što radimo. Kao takve, one bi se mogle povezati sa dimenzijama globalizacije, gdje ćemo izdvojiti samo važnija stanovišta.

² Ni stavovi autora koji globalizaciju vide kao projekat nisu jedinstveni. Oni se dijele na one koji smatraju da je globalizacija samo mit i na one koji misle da je riječ o ideološkom projektu, koji se, zahvaljujući uticajnosti grupa koje ga podržavaju, ostvaruje, odnosi na realan sadržaj.

- Ekonomska dimenzija – internacionalizacija kapitala, proizvodnih odnosa i klasa, praćena monopolizacijom tehnologije i finansijskog kapitala omogućila je posredstvom tržišne konkurencije intenzivno planetarno povezivanje svih momenata privrednog života;
- Društvenoinstitucionalna zamjena prirodne patrijarhalno-agrarne civilizacije preovlađujućim robnim odnosom i otvorenim građanskim društvom;
- Infrastrukturna dimenzija – sve brže i svestranije strukturalno povezivanje sve većeg broja društava, kapitala, roba, usluga, radne snage i informacija na velike distance;
- Politička dimenzija – kriza međunarodnog pravnog suvereniteta i unutrašnje legitimnosti nacionalne države, formiranje regionalno-svjetskih institucija upravljanja, sve veći uticaj transnacionalnih institucija, kao i univerzalizacija modela zapadne demokratije na svjetskoj sceni;
- Ideološko-kulturna dimenzija – ideologija u vidu moćne planetarne industrije svijesti postala je ključna poluga globalnog porotka moći. Njoj pripadaju masovni mediji, veliki dio kompjuterske industrije, obrazovanja, nauke i umjetnosti, koji dobijaju industrijski karakter i vrše svjetsku difuziju zapadnog sekularnog diskursa i kulturnih obrazaca;
- Vojna i geostrateška dimenzija – smjena bipolarne strukture unipolarnom strukturom; organizovanje fizičke sile sa tendencijom stvaranja fronta neprikosnovene i neprotivrječne vojne hegemonije dominantnih sila svijeta, te novih načina legitimisanja militarizacije;
- Ekološka dimenzija – svjetska opasnost od ekološkog destruktivnog načina proizvodnje (iscrpljivanje sirovina, zagađenost, klimatski poremećaji), koji dovodi u pitanje opstanak planete i civilizacije.

Dilema koja se ističe kao ključna u raspravama i razmatranjima fenomena globalizacije glasi: Da li globalizacija dovodi do povećanja nejednakosti država u cijelom svijetu ili, suprotno tome, ona upravo doprinosi smanjivanju nejednakosti među državama u njihovom ekonomskom razvoju? I dok se na jednom polu nalaze oni koji ovaj proces smatraju poželjnim i korisnim zbog jačanja konkurencije, stvaranje preduslova za kreiranje zdravijeg tržišta i mogućeg smanjenja jaza između bogatih i siromašnih zemalja, na drugom kraju nalaze se oni koji smatraju da globalizacija produbljuje nejednakosti i dovodi do permanentne periferizacije siromašnijeg dijela naše planete. Drugačije rečeno, značaj procesa globalizacije doveo je do oštre polarizacije na pobornike i kritičare globalizacije (globalisti i antiglobalisti).

Globalizacija je usko povezana sa pitanjem periodizacije savremenog društva. Politički sociolozi manje osporavaju „činjenice“ o globalizaciji nego pitanje da li globalizacija podrazumijeva da sada ulazimo u kvalitativno drugačiju eru – postmoderno doba, ili ona zapravo predstavlja nastavak procesa koji su već pokrenuti u modernom dobu.

Iz navedenog možemo zaključiti da globalizacija nije proces nego jedan složen niz procesa. Oni se odvijaju na protivrječan ili suprotan način. Većina ljudi smatra da globalizacija prosto „odvlači“ moć ili uticaj od lokalnih zajednica i država i smješta ih na globalnu scenu. Stvarno, to jeste jedna od njenih posljedica. Države zaista gube nešto od svoje nekadašnje ekonomske moći. Ipak, ona ima i suprotno dejstvo. Globalizacija ne samo što vuče naviše nego i gura naniže, stvarajući nove pritiske u korist lokalne autonomije. Države se danas suočavaju sa rizicima i opasnostima, a ne sa neprijateljima, što predstavlja ogromnu promjenu njihove suštine. A ovo ne važi samo za države. Gdje god pogledamo, vidimo institucije koje su na izgled iste kao i ranije, isto se i zovu, ali su se unutra uveliko promijenile. I dalje govorimo o naciji, porodici, poslu, tradiciji, prirodi, kao da su te stvari iste kao i nekada. Ali one to nisu.

Globalizacija kao svjetska pojava ekonomskog, tehnološkog, političkog i idejno-kulturnog objedinjavanja svijeta, a priori, nije ni dobra ni loša. Ona je bitno izmijenila sliku savremenog preduzeća, države, regiona i svijeta. Iako je uslovljena objektivnim zakonitostima, ona će biti ono što ljudi, to jest organizovane društveno-političke snage naprave. Jer, na pragu XXI vijeka globalizacija je izrazito ambivalentna: istovremeno sa otvaranjem novih horizonata slobode, demokratije i progressa u svijetu, ona je osnažila i procese dominacije, hijerarhije i autoritarizma u svijetu i mogućnost pada u „novo varvarstvo“.

LITERATURA

- Albrow, M. (1996). *The Global Age*. Cambridge: Polity.
- Beck, U. (2003). *Što je globalizacija?*. Zagreb: Biblioteka Novi poredak – Vizura.
- Bžežinski, Z. (2013). *Amerika – Kina i sudbina sveta: strateška vizija*. Beograd: Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu, Albatros Plus.
- Friedman, T. L. (2003). *Lexus i maslina*. Zagreb: Izvori sutrašnjice.
- Friedmann, T. L. (1999). *The Lexus and the Olive Tree*. New York: Farrar Straus Giroux.
- Giddens, A. (1999). *Runaway Wild, How Globalization is Reshaping Our Lives*. London: Profile books.
- Gidens, E. (1998). *Sociologija – prevod trećeg izdanja*. Podgorica: CID.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Gilpin, R. (2001). *Global Political Economy*. Princeton: University Press.
- Kaluđerović, Ž. (2008). Poimanje globalizacije. *Časopis Filozofska istraživanja*, 113, god. 29 (2009), Sv. 1, 15–29.
- Karapandžić, D. Đ. (1929). *Rečnik latinsko-srpski*. Beograd: Geca Kon.
- Marks, K. (1960). *Manifest komunističke partije*. Beograd: Kultura.
- Marković, D. Ž. (2008). *Globalna ekonomija*. Niš: Ekonomski fakultet u Nišu.
- McMichael, P. (2000). *Development and Social Change*. Pine Forge Press: Thousand Oaks.
- Mitrović, Lj. (2000). *Globalizacija i savremena levica*. Beograd: Institut za političke studije – Stručna knjiga.
- Mos, M. (1982). *Sociologija i antropologija I*. Beograd: Prosveta.
- Oxford Latin Dictionary (1968). Oxford: Oxford University Press.
- Pavlović, V. (2006). *Društveni pokreti i promene*. Beograd: Službeni glasnik.
- Pečujlić, M. (2002). *Globalizacija: dva lika sveta*. Beograd: Gutenbergova galaksija.
- Petkovska, S. S. (2017). *Uticaj globalizacije na naučnu politiku i naučnoistraživački rad u Srbiji: vrijednosti, diskursi i institucije*, doktorska disertacija. Preuzeto sa <http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/9768/Disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
Datum pristupa 27. 1. 2018. godine.
- Robertson, R. (1992). *Globalization*. London: Sage.
- Scholte, A. J. (2000). *Globalization – a critical introduction*. Hampshire Palgrave: Basingstoke.
- Steger, B. M. (2005). *Globalizacija*. Sarajevo: Šahinpašić.
- The Oxford Dictionary for the Business World (1993). Oxford University Press.

- Vuletić, V. (2006). *Globalizacija: aktuelne debate*. Zrenjanin: Gradska narodna biblioteka.
- Waters, M. (1995). *Globalization*. London: Routledge.

Mišel Buvač

GLOBALIZATION – THE OCCURRENCE, DEFINITION, TRENDS AND DIFFERENT PERCEPTIONS

Summary

The essential characteristic of the globalization is duality, comparable progress and regression, the bright and dark side of it – this is a permanent feature of modern society. It was the best of all times, it was the worst of all times. It was a time of reason; it was a time of a stupidity. It was the epoch of faith, it was an epoch of disbelief. It was the era of the Light, it was the era of a Darkness. It was the spring of hope, it was the winter of despair, everything was in front of us but nothing was in front of us. The answer to the authoritarian face of the globalization and its risks is not isolation – fundamentalism of anti-globalization makes the way to the societies ghetto. Only the ultimate extremists, deprived of feelings for new realities, can come to think of the emerging times as a world of self-sufficient national economies, that in new super technology only new evil is seen. Only fundamentalists believe that national culture should be fully preserved, that the only way forward is a radical break with the global order that is born. Adaptation of local societies to a new order of things becomes a demand of time from which one cannot escape. In a world covered by a planetary network, interdependence, life in isolation becomes an ineffective „robinsonism“. But adaptation is not an imperative only because „the Power does not pray“, it represents a essential need of one's own society, a way of taking over the superior civilizations of modern technology, a more efficient market economy of democratic forms of political life and human rights, the expansion of local cultural horizons. The necessity of democratizing the global order – transnational and supranational institutions, forms of rule – is the other side of the same challenge: the creation of a decent „world society“. There is a group and social movements, cultural, scientific and political elites, which turn the dark side and the risks of the authoritarian form of globalization into a quest for corrections

and alternatives “for a different form of mondialization“ that affects all spheres of life in the economic and social sphere. The discussion of alternatives brings us to the core of a complications, to great mystification about the real nature of the struggle for globalization. The great schism that will mark the era of the emergence of a “world society“ (the global order) is not primarily focused to the fight pro or contra of the globalization. Such an arrangement would have as much success as the establishment of a “party pro or contra the sunrise“, an event that is unbreakable and independent of human will. The real conflict lies in the social nature, at the historical form of globalization: whether it leads either to a gradual spread of economic benefits or to the globalization of poverty, to the war of civilizations or their mutual enrichment, global democracy or an authoritarian world state, ecological balance or unbreakable destruction of the natural environment. Human or non-human democratic or authoritarian character of globalization – this is a real stake. His solutions will decide how the billions of citizens of the world will live.